

1964. dec. 23.

SZABADSÁG

Bajcsy-Zsilinszky emlékezete

Írta: VASVÁRY ÖDÖN

Karácsony előestéjén, 1944 december 24-én végezték ki a németek Bajcsy-Zsilinszky Endre magyar pártvezért és kiszagda politikusát a sopronköhidaai börtönben. 58 éves volt. A magyar nemzet egyik igazi hőst veszítette el benne, aki példaképe volt az akarat erőnek, a meggyőződéshez való ragaszkodásnak, a meg nem félemlithető bátorságnak, aki hű maradt nemzetéhez és önmagához mindhalálig.

Vasvary Odón

Azban az országban, amelyben evangéliumi igazsággá vált az a cinikus mondás, hogy a politika a megalkuvások tudománya, különös anakronizmus volt ez a férfi, aki mindenre kész volt, a halálra is, de arra nem, hogy meggyőződését áruba bocsássa. Akinak számára az életnél, halálnál, dicsőségnél, előnynél, rangnál, pénznél és hivatalnál több volt a saját egyéni becsülete és annak a népnek a szolgálata, amelyre felelős volt. Amíg mások külföldre, vagy az öngyilkosságba menekültek, ő, bár nem egyszer menekülhetett volna, ott maradt, pedig tudta, hogy esetleg milyen sors vár rá. Igazi tragikus hős volt nem azért, mintha kereste vagy megérdemelte volna a halált, hanem azért, mert tisztán és töretlenül tudta várni az összeomló világ ráhulló szikráit. Ha volt valaha a horáciusi mondásra méltó igazi hős, Bajcsy-Zsilinszky Endre az volt.

Vagyontalan ember volt, pedig apja, mint kultuszminisztériumi államtitkár, az ország egyik legmagasabb hivatalát töltötte be. Jó sorsa megengedte, hogy kitűnő iskolába járjon. Lipcsei és heidelbergi diákoskodása után a kolozsvári egyetemen kapott doktorátust.

** Apja nem az államtitkár 25. volt az apja*

** Apja*

Fiatalága országgraszoló tragédiával kezdődött. 1911-ben, amikor a parasztság mozgalma mindjobban kiszélesedett, Áchim András, a békéscsabai parasztvezér képviselő, egyébként gögös és felfuvalkodott nagygazda, valami kegyetlen sértést és rágalmat vágott édesapja, az államtitkár ellen. Bajcsy-Zsilinszky Endre a fivérével együtt nappal, nyílt utcán agyonlőtte a rágalmazót.

Az első világháborúban huszártiszt volt. Akkor már "a népért siró bocskoros nemes" lett belőle, aki a lövészárokokban is népe soraán tőprengett. "Ott a lövészárokokban vázoltam fel földreform tervezetemet" — írta később, "az ellenforradalom viszont fájdalmasan mögöttem maradt az én 1917-18-as, huszármundérban, föld alatti fedezékben, pislogó lámpavilágnal hevenyészett terveimnek ..."

1919-ben a tarpai kerület választotta képviselőjül. 33 esztendő volt ekkor. Eleinte a Gömbös-Eckhart-féle "fajvédő" csoporthoz tartozott, de hamarosan ellenezte, mert rájött, hogy a "nép" sokkal fontosabb a "fajnál". A trianoni nemzettragédia hatása alól természetesen nem

tudta kivonni magát és pár évig annak légkörében próbálta megtalálni a nemzetgyógyítás titkait. A németbarátság jelszavai soha egy percre sem szédítették meg. Hitler hatalomra jutása után rögtön felemeli figyelmeztető szavát. Amikor Gömbös Gyula 1933 június 20-án beszédében ezt a kijelentést tette: "A német szocialista mozgalom a német nép nemzeti reneszánszához fog vezetni" — Bajcsy-Zsilinszky élesen közbekiáltott: "Mi közünk van nekünk a német nép nemzeti reneszánszához?" Két nap múlva ő maga beszélt a parlamentben: "Ha Európában mindenki belenyugodna az Anschlussba (Ausztriának Németországhoz való csatolásába), Magyarországnak akkor is kardot kellene kötnie az Anschluss ellen... Irtózatos felelősség és irtózatos kockázat hárul a miniszterelnök urra, amelynek nem lehet más konzekvenciája, mint az, hogy a miniszterelnök ur őszintén és becsületesen bevallja és segít rajta. Vagy úgy, hogy gyorsan változtat eddigi politikáján, és nyíltan kimondja, hogy neki ehhez az Ostrauka tervhez nincs köze, vagy úgy, hogy kimond. Merném mondani, hogy ez utóbbi volna helyesebb az ország érdekében."

1934-ben habozás nélkül követeli, hogy a német és orosz veszedelemmel szemben a magyar nemzetnek Lengyelországgal kell erős kapcsolatokat keresnie. El Németországtól! Az ut Parisba Varsón keresztül vezet!

1935-ben a mindenki által korruptnak tartott választás után lemond "vitézi" rangjáról. 1939-ben újra képviselő lesz, ekkor már mint a kisgazda párt tagja és egyik vezetője. 1940-ben élesen tiltakozik a háromhatalmi egyezmény ellen és a második világháború egész ideje alatt nem szűnik meg nemzetét a német veszedelmre figyelmeztetni.

1944 március 19-én a németek elfogták. A Gestapo pribékjei a nemzet legjobbjait rabságba hurcolták. Bajcsy-Zsilinszky volt az egyetlen, aki fegyverrel a kezében, revolverlövésekkel fogadta az elfogatására jött németeket. Több sebből vérzett, amikor végre lefegyverezték és elhurcolták. Az utcán álldogáló kíváncsiaknak ezt kiáltotta: "Éljen a független Magyarország!"

Hónapokig tartó kegyetlen vallatások sem törtek meg. A németek bámulják hajthatatlanságát. Október közepén valahogy kiszabadul, de ahelyett hogy az országból való menekülést választaná, ott marad és megpróbál mindent, hogy megakadályozza a főváros tragédiáját. Törhetetlen akaratával gyűjti maga köré mindazokat, akik a felkelésben segíteni akarnak, de még mielőtt tehetnének valamit, a mozgalom vezetőit elfogják, Bajcsy-Zsilinszkyvel együtt.

Husz esztendővel ezelőtt, 1944 december 24-én, karácsony előestéjén, többedmagával katonai bíróság kivégeztette.

Halála évfordulóján gondoljon rá minden magyar őszinte kegyelettel és állítsa alakját a nemzet nagy vértanui mellé.